

ADATTÁR.

Bethlen Farkas történeti műve keresdi kiadásához.

Mint ismeretes, a rövidéletű keresdi (Nagyküküllő vm.) nyomdát BETHLEN Elek állította föl 1683 végén, vagy 1684 januáriusában.¹ A nyomda termékei között néhány theologiai vonatkozású kisebb munkától eltekintve² legjelentősebb BETHLEN Farkas (megh. 1679 dec. 30.) történeti műve, melynek nyomtatásához már 1684 januáriusában hozzáfogtak; a munka lassan haladt előre, mert a kiszedett íveket mindenkor BETHLEN Elek vizsgálta felül, kit pedig az országos ügyek gyakran huzamosabb ideig távoltartottak keresdi várkastélyától. Innen van az, hogy BETHLEN Farkas történeti műve még 1690-ben sem volt készen, ekkor mindössze 832 folio-lap volt kiszedve; az ezévi THÖKÖLY-féle támadás alkalmával a nyomda tönkrement, sőt a história ivlapjai is nagyrészt megsemmisültek, úgy hogy aránylag kevés példány maradt fenn az utókorra.³

Az alább közlendő följegyzések BETHLEN Farkas nyomtatás alatt lévő művének szedésére, korrekurájára vonatkoznak, magától BETHLEN Elektől. Eredetijük gróf BETHLEN Gábor keresdi levéltárában található.

Szentágota, 1684. febr. 7.

Generose Domine!

Primum folium typis mandatum Historiae nostrae, quem jam me movens, typographus mihi praesente Dominatione porrexit, in Sancta Agneta perlegi. In prima facie primi folii reperio typographicum errorem in hoc verbo: Hungariorum; cum scribitur: «Porro postquam cum numerosissimo exercitu Solimanus Hungariorum inundasset», pro: «Hungariam inundasset».

¹ Magyar Könyvszemle, 1907. 287 l.

² Rmk. I. 539. 543. Rmk. II. 427—28. 432. ll.

³ V. ö. Nemzeti Társalkodó. 1834. II. 6—14. II. BENKŐ J.: Transsylvania. II. 384. l. Magyar Könyvszemle. 1902. 219. l. BETHLEN Farkas: Historia de rebus Transsylvanicis. V. kötet. (Szebeni kiadás. 1789.) Praefatio. 26—29. ll.

Ex altera facie marginalis notatio omissa est, dum scribitur: «Eodem anno utramque Valachiam tributariam fecit Solimanus». Igitur marginalis nota, jus rei addatur.

Item eodem folio scribitur: «sed cum hec segnius, quaam»; pro: «quam res postulare aguntur». Hic etiam est corrigendum.

Item dum scribitur: «svadere hoc sanguinis conjunctionem... communis sacra», pro: «communia sacra». Haec rogo Dominationem Vestram, velit corrigere et caeteris invigilare diligenter, ne committatur typographicus error.

Hoc unum addo, dum scribitur: «Ex itinere Ludovicus rex repetitis (sic!) vicibus a Clemente Pontifice auxilia implorat»; post cladem Mohaczianam scribitur statim advenisse summi pontificis Clementis suppetias. Quomodo tam cito advolare ex imperio Pontificis potuerunt? Idcirco fortassis post cladem dum de illis scribitur, explicandum esset, quod ante illam expeditionem etiam petiit Ludovicus a Pontifice Clemente suppetias? Consideret. Et his bene valeat. In Sancta Agneta, 1684. 7. Februarii nocte, raptim.

Generosae D^{nis} Vrae ad officia paratus   Alexius Bethlen mp.

Külön papíron:

Ezeket újlag kell nyomatni.

Difficultates, quae notantur in Historia:

- Pag. 2. fol. 3. et in marginalibus scribitur, quod: «Solymanus utramque Valachiam sibi tributariam fecit» et iterum scribitur pag. 4. fol. 7.: «in consilio conclusum fuisse. ut Transalpinae copiae jungantur cum Palatino» etc.
- Pag. 13. fol. 16. Post colon (?) sunt haec verba: «praeter illum vero nullus Historicorum ejus rei memorat». Haec verba videntur ferre iudicium.
- Pag. 31. fol. 1., 2. et 3. in verbis («eaeque quae non tam causam, quam auctoritatem eorum, quorum gratiam venabantur, spectabant») videtur auctore vel dedicationi detrahi.
- Pag. 56. De Perenio. Iudicium est. Eadem pagina in marginali notatio sem ír, az ridiculumot ki kell vonni onnét. Ita et folio 61. de eodem Perenio.
- Pagina 55. Diploma sive iuramentum Solymani (non bono loco appositum) Joanni Primo regi, ergo corrigendum, nam Constantinopoli est datum illius. Sic addendum: postquam rursus esset Constantinopolim.

Pagina 13. Alexium Turzonem Torzonem impresserunt. Corrigendum. Item dum Stephanus Batori in regem Poloniae eligitur, de literis turcicis aliter in earundem praefatione scribendum.

Anno 1575. pagina 346. Corrigatur de legato Turcico in historia expresso.

1552. folio 183. De Achmete, addatur Adrianopolis praefectus.

1541. pagina 132. Addendum, quod Budae sacrificavit Solimanus.

Eodem anno, pagina 134. De morte Verböczi addendum.

NB. Tempore Joannis Secundi. Ad Filekum de beglerbego gratiae corrigatur.

1598. folio 630. Dum litteras Josika ad proregem Cassoviensem exarat.

NB. Quod Solimanus áldozott az templomban Budán, az Verböczi halála.

NB. Franciscus Kendi et Bebek in templo suburbii Albae tumulati sunt.

NB. Bebeket és Kendi Ferencet, kiket Issabella megöletett, az fejevári külső templomban temették az városban.

Bátori István (kit királynak vittek), hogy az első fogarasi obsidiora Békésre Bánffy Györgyöt küldte, harmadnap ment maga utána Bátori István.

Gálffi János origoia in margine addatur, dum necem ejus describimus.

Pagina 750. Pro tabulae magister corrigatur stabuli magister.

Az Cardinal megverésekor Szebennél Haranglábi Ferenc, Némai Vajda Miklós ott veszték. Margora kinyomtatni.

NB. Az margora nyomtassák ki, hogy Lajos király meghalóványodott, hogy az sisakot az Mohács mezzején az fejében nyomták.

NB. Az Bátori genelogia margoján: Bathonum Baltharum sive Bathorum prosapia.

NB. 1599. Mikor Mihály vajdának első mondották, hogy gyűlést hirdessen, azt mondta: Cse Drakul gyűlés. Margora inserálni.

Pag. 585. Patres Societatis Jesu recipiuntur, loco recipiantur.

Item pagina 317. Mater Batorei, — pro: mater ipsius Bathorei. NB. Illic ad marginem addatur origo familiae Telegdiorum. Leirtuk az Telegdi-familiát.

Külön papíron:

1559. Epitaphium Isabellae:

Non potuit generi virtus praestantior addi,
Nec donis, quibus haec Diva Isabella nitet.
Aedidit infantem Jani, de sanguine regis,
Quo duce Pannonii saecula tuta gerant.

1558. Die 3. Februarii. Comitia Claudiopoli ex mandato reginae celebrantur, in quibus longa nomine reginae habetur oratio, ad declarandum ejus erga patriam animum; exitus orationis erat, ut tricesimae solutio in regno erigatur et sacerdotibus Saxonis quarta pars proventuum parochialium relinquantur, tres vero in rationem fisci cedant.

1562. Die 31. Maii. Vide authorem.

Anno 1556. ad festum Beatae Catherinae Virginis Claudiopoli comitia celebrantur, in quibus juxta publicam regnicolarum constitutionem, tempore ingressus Isabellae cum filio, bona capitularia, sive possessiones fisco regio sunt applicata».

Közli: LUKINICH IMRE.

Mibe került egy könyv kinyomatása Magyarországon 1816-ban ?

Rechnung.

Über ein gedrucktes Werk für den Herrn Anton Décsy Advocatén in Miskoltz.

Kürtön lévő metszésekről és azoknak értelmekről etc. Első és második rész bestehend in 8 ³/₄ Bogen für Satz und Druck sammt Druckpapier und 1 Buch Holländer Schreibpapier à fl. 40 netto berechnet fl. W. W. 350.

Hierauf erhalten fl. 100.

Bleibt noch zu bezahlen summa summarum fl. 250.

Kaschau am 12-ten Junii 1816.

Stephan Ellinger

Bürger und k. k. privilegirter Buchdrucker.

(Eredetije Kassa városa levéltárában az 1816-ik évi 2699-ik számú tanácsi végzés melléklete.)

Közli: KEMÉNY LAJOS.